

Reflektion kring mellanrummets roll i det regionala utvecklingsarbetet

Återkommande teman och mönster

Tre teman återkommer konsekvent i alla fyra rum:

1. Mellanrum som oavsiktliga konsekvenser av rationalisering Samtalen lyfter upprepat hur digitalisering, effektivisering och sektorisering skapar mellanrum som ingen äger eller ansvarar för. Det handlar inte om illvilja utan om oaktsamhet — man optimerar delar utan att se helhetens kumulativa effekt. Bibliotekens roll som kompensatorisk mötesplats för digitalt utanförskap är ett tydligt exempel.

2. Mellanrum som samordningsproblem mellan nivåer och logiker Från cross-innovation-projektet till tjänstepersonsidealet i Skåne återkommer spänningen mellan olika organisatoriska logiker, tidshorisonter och kunskapssyn. Regionen identifieras återkommande som den aktör som naturligt kan axla en samordnande roll — inte som beslutsfattare, utan som länk.

3. Det fysiska rummets demokratiska funktion Flera rum tangerar, oberoende av varandra, att fysiska möten — bibliotek, skolbibliotek, after work på folkbibliotek, bokmässan — skapar kvalitativt annorlunda samtal än digitala dito.

Anonymitetsproblematiken i digitala demokratiska samtal kontrasteras mot det ansvarsutkrävande som uppstår ansikte mot ansikte.

Förutsättningar för att mellanrum ska bli aktiva och meningsfulla

Materialet pekar på fyra tydliga förutsättningar:

- **En samordnande aktör med legitimitet och relationell kapacitet** — inte nödvändigtvis med mandat, men med förmåga att bygga broar och hålla ihop processer. Region Jönköpings roll i demokratiörelse-projektet illustrerar detta tydligt: Science Park i Göteborg kontra ett litet skolbibliotek i Vägryd hade inte kunnat göra samma sak.
 - **Juridiska och strukturella ramar som skapar trygghet** — Jenny och Görells cross-innovation-projekt betonar att avtal och definierade rättigheter är förutsättningen för att aktörer med asymmetrisk styrka ska kunna samskapa på lika villkor.
 - **Tillit och tid** — återkommande i alla rum. Flera deltagare nämner explicit att rationalisering bort av till synes "mjuka" element som fikastunder, fysiska möten och längre dialogprocesser underminerar det kitt som håller samverkan levande.
 - **Processledare med självkännedom** — Elsa från Kronoberg och Hanna/Mervan från Skåne lyfter att processledarens "inre tillstånd" påverkar utfallet. The success of an intervention depends on the interior condition of the intervener.
-

Hinder och risker

- **Anonymitet och likgiltighet** — Emma Engdahls föreläsning och diskussionen om digitala demokratisamtal pekar på att anonymiteten inte bara är ett tekniskt problem utan ett empatiunderskott. Likgiltighet mot grupper av människor är det som möjliggör moraliska sammanbrott, både i liten och stor skala.
- **Överidentifiering med det egna ansvarsområdet** — ett begrepp som Hanna och Mervan myntar och som beskriver hur tjänstepersoner blir beskyddare av sina sektorer snarare än uttolkare av ett gemensamt samhällsuppdrag. Det försvårar strategisk abstraktion.
- **Tidsasymmetri** — politikens valkampanjlogik (fyra år, synliga resultat) krockar med de processer som faktiskt förändrar strukturer (decennier). Flera deltagare nämner detta utan att det löses.
- **Att inte äga frågan** — flera mellanrum förblir tomrum för att ingen aktör upplever sig ha rådighet, mandat eller resurser att agera. Kultursektorn bär oproportionerligt mycket av MIK-arbetet trots att det är en bred samhällsfråga.

Vad tyder på att mellanrum kan förbereda för handling, lärande och förändring?

Demokratiörelse-projektet är det tydligaste belägget: gymnasieelever som efter några veckors skönlitteraturbaserade samtal uppvisade en analytisk förmåga som överträffade tredjeklassare. Resultaten är preliminära, men riktningen är tydlig — strukturerade mellanrum med frihet från läroplan och myndighetslogik skapar ett annat slags lärande.

Cross-innovation-exemplet visar att korta, välramade processer (ibland bara lunch till lunch) kan generera konkreta innovationer, nya affärsmodeller och företag — om facilitatorn håller kvar gruppen i spänning snarare än driver mot snabb konsensus. Johanna Nordins workshop-metodologi (RISE) — dubbeldiamanten som testrum — erbjuder en replikerbar struktur för att aktivera mellanrum: förstå problemet innan lösning, testa för att lära snarare än för att lyckas.

Tolkning: Det verkar som att mellanrum är mest produktiva när de är medvetet designade men inte för hårt styrda — de behöver en form, men inte ett förutbestämt svar.

Övergripande slutsatser (3–5)

1. Mellanrum skapas hela tiden — frågan är om det är avsiktligt. Samtliga fyra rum pekar på att mellanrum uppstår som biprodukt av hur vi organiserar, digitaliserar och rationaliserar. Det regionala utvecklingsuppdraget handlar delvis om att se och ta ansvar för dessa oavsiktliga tomrum.

2. Regionen har en unik och underutnyttjad roll som sammankopplare. Inte som beslutsfattare utan som den aktör som har legitimitet att röra sig mellan kommuner,

civilsamhälle, näringsliv och stat — och sy ihop det som annars förblir separata stycken. Sömnfullhet framför sömlöshet.

3. Processledarens inre kompetens är lika viktig som metoderna. Förmågan att stanna i spänning, att möta olikhet med nyfikenhet, och att låta processer ta tid är inte mjuka kompetenser — de är kärnkompetenser i regionalt utvecklingsarbete.

4. Demokratins infrastruktur behöver aktivt underhåll. Bibliotek, fysiska mötesplatser och samtal ansikte mot ansikte är inte nostalgi — de är funktionskritiska komponenter i ett demokratiskt system. Digitala plattformar ersätter dem inte; de behöver kompletteras med medveten design av digitala demokratiska rum.

5. Att testa är bättre än att planera färdigt. Flera av de mest konkreta resultaten i materialet kom från projekt som startade med öppna frågor och högt risktagande. Minsta möjliga test, iterativt lärande och modet att inte veta svaret i förväg verkar vara ett framgångsmönster.

Talmanus för AI-presentatör (45–60 sekunder)

"Fyra rum. Hundratals röster. Och ett återkommande mönster.

Mellanrum uppstår hela tiden — som biprodukt av digitalisering, sektorisering och rationalisering. Det som faller mellan stolarna är sällan något vi planerade bort. Det bara... försvann.

Men samtalen visar också något annat: mellanrum kan vara de mest kreativa zonerna vi har — om vi väljer att se dem, äga dem, och designa dem med intention.

Regionen har en nyckelroll här. Inte som beslutsfattare, utan som den aktör som kan röra sig mellan nivåer och logiker — sy ihop det som annars förblir separata delar.

Tre saker verkar avgörande: tillit som får ta tid, processledare med självkännedom, och modet att testa snarare än att planera färdigt.

Demokratin behöver sina mellanrum. Frågan är vem som tar ansvar för dem."